

sőbb, a túlélés felelősségével nem tudván szembenézni ugrott ki az ablakon.

Hajas azonban nem torpant meg. Tetteiben lépésről lépésre követhető nyomon a kegyetlen és elképesztő meggyőződés, a hihetetlenül sodró lelki erő, amely a testtel való leszámolás által éri el a teljes kibontakozást, az önpusztítás által váltja ki a tiltakozást, a felelősségre vonást, a büntetést.

Pusztza lélekké akart válni. Azzá is lett. Nem csirkefarháltá.

DRMÁRIÁS BÉLA

(MTA Művészettörténeti Kutatóintézet,
Budapest, 2004, 232 oldal, 6000 Ft)

JOHN BAXTER:

Steven Spielberg
*A filmvásznon legnagyobb
varázslója*

Az aluljárókban a következő fölirat-
tal reklámozták ezt a könyvet:
„Gyűlölt manipulátor vagy elbűvöl-
dő zseni?”. Mármint Spielberg.
Nos, ha muszáj választani, akkor
azt mondom, ez a fickó sokkal in-
kább az utóbbi. John Baxternek
azonban nem az volt a célja *Steven
Spielberg* című monográfiájában,
hogy az életrajzon keresztül végül
erre lyukadjon ki. Annyi történet
csupán, hogy egy profi újságíró

éveken át rögzített, feldolgozott,
leírt és megszerkesztett egy remek
könyvet. Követve egyrészt a vizsgált
pálya kronológiáját, szolgálva
másrészt szellemi életrajzzal, illetve
harmadrészt (s ez már a szakma
csínja-bínja) számos lélektani érín-
téssel, utalással is. A „gyűlölt mani-
pulátor” szövegénél talán unalma-
sabb, mégis azt mondom, hogy
amennyiben valakit komolyan ér-
dekelnek ennek az ohioi születésű
művésznek a gondolatai, félelmei,
vágyai, kreativitása, az ezen olda-
lakra sokat megtudhat azokról.
(Bryan Forbes írta a Daily Teleg-
raphban, s most itt áll a hátsó borít-
tón: „[Baxter] Alanyának szinte a
bőre alá is behatolt.” Így van.)
A munkát már szakmaisága miatt is
érdemes a polcra szuszakolni. Tán
még akkor is, ha valakit egyáltalán
nem érdekel Spielberg élete, mun-
kássága; bár ez utóbbi – főleg ha
már birtokunkban a mű – aligha
fordulhat elő. Az eddigi életművet
tudniillik olyan átfogóan tanulmá-
nyozza ez a munka, s olyan megke-
rülhetetlen filmek háttérébe enged
bekukucsálni (*Párbaj, Harmadik
típusú találkozások, E. T. – A föld-
dönkvüli, Ryan közlegény megmenté-
se, Schindler listája*), melyekbe bi-
zonnyal sokan vágyunk belesni ki-
csit.

Baxter tizenkilenc fejezetben,
klasszikus időrendi építkezéssel te-
kinti át „a poszt-Coppola nemzedék
vezérének” (Tom Allen) hollywoodi

és odáig vezető – rövidke, majdnem nyílegyenes – útját.

Spielberg mindössze tizenkét éves, amikor leforgatja első filmjét egy a szüleitől kapott kamerával. Számos rövidfilmet készít ezt követően, s tíz évvel később, 1969-ben az Atlantai Filmfesztiválon már bemutatja *Amblin* című, huszonkét perces rövidfilmjét. Az 1973-as *Párbaj* című (még) televíziós produkció pedig (már) olyan sikert hozott, ami után biztos lehetett benne a fiatal – akkor huszonhat éves – rendező: mozit forgathat. Egy évvel később el is készült a *Sugarlandi hajtóvadász*. Spielberg szakmai útja az elmúlt harminc esztendőben ezután már szó szerint nyitott könyv. A *Cápa* (1975) kockái már az egész világot rémisztgették, míg az 1977-es *Harmadik típusú találkozásoknak* mind a könyv-, mind a filmváltozata méltán lett a science-fiction egyik alapműve.

Baxter – számomra szimpatikus – nem a hollywoodi sikerrecept után hajt. Nem azt próbálja kiereszokolni ebből a fantasztikusan gazdag történetből és annak megszólalóiból, „szereplőiből”, hogy bökjék ki, miként működik ez a világon belüli kis világ. Ez persze nem jelenti azt, hogy a száraz, „objektív” riporteri szerepben kívánt volna ücsörögni. Bátran tesz megjegyzéseket a rögzített tényekhez. Az állítások gyakorta kapnak személyes megerősítést, véleményezést. Nem idegen tőle egy-egy gesztus továbbgondo-

lása, de az sem, hogy egy adott művészi megfogalmazást visszavezessen a magánélet, a gyermek- vagy kamaszkor tudható momentumaira. Szakmailag, azt hiszem, ezek a leginkább erőt próbáló mozzanatok egy ekkora munka esetében. John Baxter lelkiismeretes monográfiáját forgatva mégsem lehet hiányérzetünk. Steven Spielberg pályája évtizedekig tarthat (s emelkedhet) még. Ez a könyv az eddigieket rögzítette, tekintette át. Pontosán, korrektek módon, és – nagyban köszönhetően Loósz Vera fordításának – választékos, élvezetes nyelvezettel.

DUKAY NAGY ÁDÁM

(Fordította Loósz Vera, *Bestline Kiadó*, 2004, Budapest, 548 oldal, 3690 Ft)

MARX JÓZSEF:

Sorstalanság - filmkönyv

Három alapos monográfia (Jancsó, Szabó, Fábri) és egy majdnem-tan-könyv filmelméleti munka után ötödik filmes könyvében is kivételesen ad Marx József. S még a Vince Kiadótól megszokottakhoz képest is szép a könyve, dicséri a tervezőjét, Kálmán Tündét és a tördelőjét, Jeges Erzsit.

Kivételes ez a könyv már a műfaja miatt is. Mert szerényen film-